

Láng Zsolt

*Bestiárium Transylvaniae*¹

ASSZONYSZEMŰ VARANGY

A Bestiárium ugyan nem osztályozza őket, ám két különféle asszonyszemű létezéséről tudunk. A földi asszonyszemű elpusztul, ha hosszú ideig senki nem pillant a szemébe. Ezért vizet keres, ahol tükörképét bámulhatja. Ám alighogy a víz fölé hajol, a mélyből ráveti magát a vízi asszonyszemű, amely gyilkos ellensége a szárazföldinek. Ha a földinek sikerül a vizet valami módon partra vonszolnia, akkor megmenekül, ugyanis a vízi nem bírja sokáig életető eleme nélkül, elerőtlenedik, és száználmas rángások között elpusztul.

Amikor Basinius professzor a Hójarétre érkezik, hárman is faggatni kezdik, mondana véleményét arról, hogy az asszonyszemű a varangyok avagy az asszonyszeműek rendjébe tartozik-e.

– A varangyok rendjébe – feleli határozottan.

Ellenben Márton prof, aki a Bestiárium többféle fordítását ismeri, felhívja a figyelmet arra, hogy a Bestiárium Második Könyvében ugyanaz a szempár jelenik meg különféle formában: hol békatestből, hol emberi teremtményből, hol repülőgéproncsból, hol tűzbeli angyalból tekint ki.

– Repülőgéproncsból? – vonja föl a szemöldökét Csordás prof. – Az a rész kimaradt az eredeti változatból.

– Ha kimaradt, mihaszna tipográfusok hagyták ki – így Selyem prof.

– Kihagyták, mert unták – kel a tipográfusok pártjára Csordás prof.

– Mit nem unnak azok?!

A kibontakozó veszekedés akkor torpan meg, amikor Basinius prof az asszonyszemű utódnemzését kezdi ecsetelni. A hímek a könnyükkel termékenyítik meg a nőstényeket. Ha elérkezik az idő, közel hajolnak a nőstények szeméhez, és azok bepislogják a saját szemükbe a hím könnyeit. „Elég macerás”, jegyzi meg magában Csordás prof, aki zabos Selyem profra. Selyem prof viszont azt gondolja Csordás profról: „Ha rajta múlna, a vajai utcai Borbála a róla szóló történet

lelelejen megpillantaná az Oroszlánból a Mérlegbe átrobogó üstököst, e jelenetből kiolvasná a történelem summáját, így feleslegessé válna, keveset számolva: legalább három fejezet.”

BAGOLYHAL (HÜBRIKEIA)

Testének felső fele köldökig halforma, az alsó madárhoz hasonlatos. Farktolla és két, karmokban végződő lába van. Szokása, hogy megmártózik az ég és a föld találkozásánál lakó százados szerzetesek templomának keresztelomedencéjében. E medence olyasmi neki, mint sasnak a forrás: megfiatalodik benne. Sem levegőben, sem másutt nincs otthona, ezért nyugtalanul vándorol egyik helyről a másikra. Borbélyhalnak is mondják a fejről lecsüngő, háromarasnyira is megnövő uszonya miatt. Kedvenc eledele a szőlő, ezért augusztus végén felkeresi a szőlősöket, és betelhetetlenül megdézsmálja a fürtöket. A moldvai szőlősgazdák szentként tisztelik, ezért nem üldözik el. Az a hiedelem járja köztük, hogy annak, aki elpusztítja a bagolyhalat, halála után a földi világban reked a lelke, és örökké bolyongani fog. Ezen a Hójaréten igencsak nevetnek.

A bagolyhal szaporodása legalább olyan bonyolult művelet, mint a középkori spanyol etikett. Ám aki látott már közöszlő bagolyhalat, megérti a hosszan lelógó tincs szerepét. Ezzel segíti a hím a magvát célba jutni. A nőstény készségesen a hátára fordul ugyan, ám olyan apró a lika, hogy abba csak a különleges uszonyféle segítségével lehet becsorgatni a magot. Miközben a hím ügyeskedik, a nőstény saját tincselével cirógatja a hímet, nehogy idejekorán feladja kísérleteit.

Nakszosz hercege prof felhívja a figyelmet a Bestiárium ilyen vonatkozású tévedésére. Szerinte egészen mellényúl az igazságnak. A fiókák ugyanis tojásból kelnek ki, a tojásokat és a kotlósukat óvó fészket sűrű lomb rejti, és hogy az éppen kotló az élelemmel visszatérő párjának jelezni tudja, merre költ, a hosszú tincset zászlóként kilógatja.

– Nem gondoltam volna, hogy a Hójaréten van a Túlvilág – szólal meg igencsak csalódottan egy frissen érkező. – Földrajzilag sokkal impozánsabb helyszínre számítottam.

– Miféle? – kérdezi kurtán Selyem prof, hogy minél hamarabb megszabaduljon tőle.

– A Góbi sivatagra. Vagy a Sinai-fensíkra – álmodozik az új lakó.

Ekkor a Komp Párt aktivistája lecsap rá, és győzködni kezdi, lépjen be a pártba, és jegyezze elő magát a visszaútra. Végképp elterelődik a szó, mint mindig, ha a komp pártiak színre lépnek.

BARLANGI PÁVA

Dobre Angyal havaselvi vajda görög kereskedőtől vásárolta a barlangi páva tollát. És jóllehet, már nyolcvan éves is elmúlt, fia született. A Bestiárium szerint a páva tolla valódi csodaszere: aki birtokolja, olyan nemzőképességre tesz szert, hogy amerre csak elhalad, a szikla is borjakat fial.

A barlangi páva legalább ötször akkora, mint a közönséges páva. Három lába van, ezektől felettébb irtózik, ugyanis lábai szörnyen rondák. Talán azért növesztette a harmadikat, hogy az végre tetszésére szolgáljon. Ám a harmadik sem lett szebb. A járason kívül (repülni nem tud) arra használja ocsmány lábait, hogy széttapossa a farktollainak rázkódásától, e delejező csörgődobzenétől megbabonázott áldozatokat.

Megeszí-e áldozatait? A Bestiárium nem tesz erre vonatkozó tanúvallomást. Annyit árul még el a madárról, hogy a földrengés, amit őrületes nász-táncával előidéző, őt is maga alá temetheti, ami elég komikus halálnem. Egyebet semmit nem tár olvasója elé a Bestiárium. Alkalmassint a mindenre elszánt Verespataki Harácsolók elől rejtegeti titkát. Ők még arra is képesek, hogy könyvtárba vonuljanak, és a félelemtől reszkető könyvtáros lánytól kikölcsönözzék a Bestiárium megfelelő darabját.

Basinius prof elárulja, hogy a pávatyúkok, mivel rettenetesen félnek a hímek karmaitól, még csibekorukban kénes forrásba dugják fejüket, amitől megsüketülnek. Így nem hallják a hím tollainak delejes zenéjét. Amikor eljön a tojásrakás ideje, felkeresik a hímek barlangjait, és míg a hím az egész napos dagonyázástól fáradtan hortyog a háttérben, odalopóznak a megbunymált dögökhöz, lecsipdesik testükről a ráfröcskölődött magot, majd csőrük segítségével saját nyílásukba kristélyolják. A tojáson szorgos kotlással ötven napot ülnek.

Mivel a Komp Párt egyre zajosabb érdeklődés közepette szervezi az utat, senki nem figyel Dobre Angyal profra, aki dühös, mert a kereskedőtől másodjára vásárolt toll nem bizonyult varázsszernek. Keresi a kereskedőt, hogy megfeddje, és némiképp be is verje a fejét, ami persze a lélek állapotát tekintve, aligha lehetséges.

Azok a kevesek, akik kimaradnak a Komp Párt körüli fórumozásból, úgyszintén nem Dobre Angyal profot, hanem inkább Márton profot hallgatják, aki a túlvilági időérzékről tart előadást.

BRÁZÓ

Három jellegzetességgel bír a brázó. Az első a gonoszúsága. A második: úgy tud végigmenni, akár homokos parton is, hogy nem hagy nyomot maga után, jóllehet repülni képtelen. A harmadik: bármilyen hangon meg tud szólalni.

„Majomkirály”, ekként jellemzi a Bestiárium. Vaszilika, a noroieni szerzetes testéből dörömböl kifelé, nem szabadulhat onnan. Az Elátkozott templom énekeit énekli, Vaszilika jellegzetes hangján. Találón jellemzi a Bestiárium, amikor egy helyen „színészördög”-nek mondja.

Selyem prof szerint a Hójaréten is felbukkan-tak példányai, ezt azonban Basinius prof teljességgel kizárja. Basinius prof felfogása szerint egyetlen állatnak sincs lelke, márpedig a Hójarét kizárólag a lelkek várakozó helye (ti. a lélek nehezebben bomlik le, mint a test, akár ötezer földi esztendőbe is beletelhet, bár az átlag öt-hatszáz év). Selyem prof azonban a Bestiáriumra hivatkozik, amelyben a Hójarét fűvén nem csupán lelkek, hanem állatok is forgolódnak. Basinius prof azonban felhívja a figyelmet, hogy a Bestiárium csak azoknak mutatja meg igazmondását, akik megfelelőképpen értelmezik. Erre Selyem prof gúnyosan felnevet, és malacképzű sünsakáloknak nevezi az igazság felkent papjait, akik azt képzelelik, hogy mások még olvasni sem tudnak.

A brázó egész lényéhez illeszkedően, a vizeletében hordja a magvát, és egyszerűen belepisil minden vízbe, amibe csak belepisilhet. Amikor a nőstény belehempereg, márpedig minden nőstény imád a pocsolójában dagonyázni, akkor megtermékenyül.

A Bestiárium arról sehol sem tesz említést, hogy minemű módon mászik az emberbe, illetőleg hogyan történhet az, hogy nem bír onnan kijönni.

– Mindenről meggyőződhet, aki visszatér a földi világba – szónokol az aktuális témához kap-

csolódva Kitésziasz prof, aki elsőként ébredt rá, mekkora üzlet jegyet árusítani a visszaútra. Nem véletlenül lett ő a Komp Párt vezére. Basinius prof szerint még soha senkinek nem sikerült a túlvilágról visszatérnie.

– Nem fog az a komp soha visszaindulni. Csak toborozzák az utasokat. A toborzottakat pedig kényük-kedvük szerint várakoztatják. Nézzétek meg – mutat Selyem prof a Kitésziasz körül lelkesen toporgó, illetve lebegő, a zuhogó napfényt éteri aszteriontestükkel megszűrő lelkekre –, milyen lelkesen rabszolgáskodnak.

– Lélektelenül nem is tudnának – ironizál Selyem prof szavain Csordás prof.

CIMBALOMHANGÚ KÉKHATTYÚ

Így szól a Bestiárium: „Dicsőség annak, aki az elképzelt képzeletbe is beelát.” A hójarétiak szerint egyértelmű, hogy ez a mondat Sapré báró utal, aki számtalan alkalommal kizárólag saját ügyességének köszönheti, hogy visszatalált az eléje képzelt útvesztőkből. Nem csoda, ha ismerete a cimbalomhangú fészket is.

A madár tojása az egyetlen ellenszere az andalúz serlegből ivott gyilkos bornak. Holt állapotukból is képes a megitatottakat visszahozni. A Bestiárium szerint kevesen hallottak a magas hegyek között megbúvó Nalánczi uradalomról, a szigetre vezető ösvényt pedig legfeljebb az intező sánta mindenesé ismeri, ám ő sem tud a cimbalomhangú tojásának gyógyító hatásáról. Arról egyedül Sapré báró rendelkezik megfelelő ismeretekkel.

– Láttá valaki Sapré báró profot? – érdeklődik Basinius prof.

Vidrányi gróf prof sógorasszonya, Zsuzsanna asszony prof fojtogatni kezdi a Gróf prof lányát; kettejük hangoskodása eltereli Sapré báró profról a figyelmet, jóllehet ő is felbukkan a közelben.

– Miért nem mentél feleségül Sapréhoz? – lehel Zsuzsanna prof Xénia prof arcába.

– Hagyjuk az erőszakot, ennek semmi értelme – csitítja Basinius prof a hölgy profokat.

Ekkor a lelkek egyik vehemens csoportja, Zsuzsanna asszony prof pártjára állva, végigviszi a fojtogatás rugójaként működő gondolatmenetet. „Ha Xénia hozzámegy Sapréhoz, ha Sapré Vidrányiból csinál fejedelmet, nem Istvánból, ha...” Nem csupán végigviszi, hanem hagyja a gondolat helyzeti energiáját tevőleges energiává alakulni. Ki kit talál-alapon többen is akcióba lépnek. Nyéki prof egykori felesége is csatlakozik a fojto-

gatókhoz, heves dulakodás támad közel s távol. Szerencsére a józanabb lelkek, főképp Márton prof és Selyem prof, közbeavatkoznak.

– Menjetek inkább az Író profhoz – ravaszkodik Selyem prof. – Ő tehet mindenről.

CSENDMADÁR

Kiáltása minden hangot elnyel. Még az ugató gyurgyalag is elhallgat, amikor a csendmadár felbukkan. A Bestiárium úgy mondja: „nincs a csendmadárnál kitartóbb énekes; ahol megtelepszik, nem távozik onnan, míg sivataggá nem teszi az életet – ezért másképp halálmadárnak is nevezik.”

Márton prof, a Bestiáriumra utalva kiegészíti mindezt azzal, hogy a kósza tatár horda három madarat tisztel, az emberarcú papagájt, a csendmadarat és a szürke hollót. Sapré ellen halálos bosszút esküdnek, amiért megölte a szürke hollót, akihez a három közül a legjobban ragaszkodtak, valóságos istennek tartották.

A kósza tatár horda egyik aszteriontestű professzora a Hójaréten is keresi Sapré báró profot. Ahogy a hójarétiak divatos szava mondja, alkalmasint ebből kifolyólag kerül a Báró prof minden nemű társaságot. Igaz, ami igaz, világ életében félrevonult, magának élő alak volt.

Selyem prof szerint a csendmadár kihalófélben lévő állat. Aminek oka abban keresendő, hogy a fészken találkozó madárpár, midőn a nemzés pillanatainak átadja magát, teljes idegrendszerével a feladatra koncentrálnak, ezért a nászpárt beburkoló csend könnyen megszűnhet, márpedig ha nagy a zaj, képtelenek a párosodásra.

Amikor viszont a párosodás gyönyöre mindeztől elragadja őket, csendkiáltásuk a fél országot képes elnémítani, olyan némasággal, hogy az mármár velőtrázónak mondható, és még a túlvilágra is átcsap. Innen van, hogy akadnak a Hójaréten is jó páran, akik különös szenvedéllyel vadásszák a csendmadár énekét, várják, szinte vallásos áhítattal és rajongással. Basinius prof szerint ily módon remélik visszakapni, amit a halál elvett tőlük: a nemzésre ösztönző vágyakat, azaz nem pusztán a vágyakat, hanem magát a nemzés örömet.

– Hát nem furcsa – szegzi Csordás prof költői kérdésért Selyem prof aszterionnak –, hogy állatokról beszélünk, itt, ahol nincsenek állatok, és történelemről, itt, ahol semmi nem bír történni?

– Bír-nembír, nem mi beszélgetünk, hanem a szavak – feleli hatásosan Selyem prof.

DERVISMADARAK

„A sötétség dervisei”, így emlegeti a Bestiárium az éjjel születő porverebeket. Ám nem lehet tudni, hogy igazi dervismadarak volnának-e, vagy csak az éjszakai születés miatt kapták ezt a nevet.

A Bestiárium többféle állatot is említ, példának okáért a feketefogú vakondokat, amellyel a dervismadarakat össze szokták keverni.

Basinius prof természetesen rögtön közbeszól, hogy előbb azt kellene tisztázni, a dervismadarak azonosak-e a denevérekkel.

Ceu escu prof azt tudakolja Basinius proftól, hogy a Bestiárium emlegette Nagyfőnök is ő volna, ugyanúgy, ahogy a Főtitkár elvtárs? Mert ha igen, akkor ő nem lehet Ceu escu prof, ugyanis az ő élete teljesen különbözik, mind a Nagyfőnök nevű, mind a Főtitkár elvtárs nevű földlakó életétől... Hirtelen eszébe villan valami, és másról kezd beszélni. Túlságosan is siettették az átkelését, és panaszt szeretne tenni a komposokra, akik durván bántak vele.

Basinius prof meglehetősen ijedten pislog körül. Nem szeretné, ha a tömeg felfedezné itt a Fő-elvtárs profot. Tetemes tömeg gyűlne össze a hepciáskodó aszteriontest körül: a tömeg egyik része öklét rázva, fenyegetőleg közeledne felé, másik viszont hálával borulna a lábához. Basinius prof viszolyog mindenféle tömegetől.

A Komp Párt radikális szárnya azt szeretné elérni, hogy nemzhessenek gyereket a lelkek is, és népesítsék be a Hójarétet. Nemezhesünk gyereket! E mulatságos felhívás áll a zászlóikon.

– Ez lehetetlen, a léleknek csak alakja van, kiterjedése nincs – kételkedik valaki a tömeg szélén. Letorkolják nyomban.

István gróf fejedelem prof azt szeretné, ha a Hójaréten tárgyak is volnának, „ariontestű tárgyak”, ahogy ő mondja régiesen. Mert milyen vigasztalóak a tárgyak, nem is gondolta volna, csak most, amikor már nincsenek. Emlékszik mindenre, a szobája ajtajára, az ajtó tapétájára, a kilincsre, ahogy reggelente megcsillant rajta a fény, az ajtó bordázatának mintájára, jaj, mennyi vigasztaló volt abban az ajtóban, „mennyire megnyugtató, amikor a gondok hajnalán nem bírtam aludni már”.

Basinius prof visszatér a porverebek taglalására.

– Sem a porverebek, sem a dervismadarak szaporodására nincs egyéb tanúvallomás, mint ami a Bestiáriumban olvasható: a porból kelnek életre Kata-Szidónia fejedelemasszony szertebuzogó vizeletétől.

DIKICS (TÚRÓFÉREG)

Vikicsnek is mondják. A Bestiárium részletesen leírja, hogyan lehet előállítani. „Végy egy megfelelő nagyságú juhtúródarabot, tedd csavaros üvegbe, fedd le, tedd ki a napra, és két hét után garantáltan hemzsegnek benne a dikicsek. (A juhtúrón kívül egyéb túró nem jó.)”

Csiga-Zsiga fejedelem prof emlegetni kezd egy befőttös üveget, amelyet még apósától, János királytól kapott ajándékba. Ebben az üvegben egy törpe elefánt volt mézben eltéve.

– Ez is valami? – méltatlankodik István fejedelem prof. – Még ha igazi elefánt volna a poszteritás kedvére elmézesítve... Ám egy törpincs!?

Csiga-Zsiga prof hiába ismeri az igazságot, hiába tudja immár, hogy halálát nem István gróf, hanem Sapré báró okozta, mivel István mégiscsak Sapré emberének számít, felettébb nagy ellenszenvvel kezeli aszterionját is. – Egy törpe elefántból csak egy van, a normálisból százezer – válszolja heves gyűlölettel.

– De egymilliószor nehezebb olyan üveget gyártani, amelyben elrakható – köti az ebet a karóhoz István gróf prof, aki a Hójaréten is szereti, ha övé az utolsó szó.

Selyem prof, aki életében sokat cigarettázott, most az egyet nem értés füstjét fújja. Azt dohogja a szokásos szenvedelemmel, mekkora bugriság, ha valaki a túlvilágon sem veszi észre az élet alapvető jelenségeit. Mert a Bestiárium Negyedik Könyvében szerepel egy patkányforma lény: szőre kihullik, teste féreggé változik.

– A lét mindkét partjára eljut a Bestiárium, a Kezdet és a Vég partjára, ahol aztán azonos kukaclétre bukkan.

– Hogy jön ez ide? – kérdezi Basinius prof.

– A születés és a halál hidegétől dikiccsé lesz minden élőlény.

– Ezt hol olvastad? – dörren rá Bazsányi gróf prof.

– A Bestiárium mondja – feleli Selyem prof némiképp megszeppenten a földi szépségét ugyan elvesztő, ám rámenősségét megőrző Bazsányi gróf profnak.

– Semmi ilyesmire nem bukkantam.

– Mert a szavak értelmét kerested.

– Úgy érted, nem az a fontos, ami le van írva?

– Nem az.

– Hanem.

– A mondat zenéje – mondja dallamosan Selyem prof.

– Ne röhögtes, mert cserepes a szám – nevet fel

erőltetetten Csordás prof. – Ha igazad volna...

– A mi nyelvünk is zene, nem vetted észre? – forrasztja a szót Csordás prof torkára Selyem prof, és azzal aszterionteste már ott sincs. Csak a hátrahagyott zene zsong még sokáig.

DOROMBOLÓ KUTYA (ALIAS FÜLES)

Képes arra, amit a kutyák soha nem tudtak: dorombol. A Bestiárium szerint a szőre úgy száll a levegőben, mintha nem is szőr, hanem pihe volna. De hogy madárnak nevezze, arra még senki nem vetemedett. A Bestiárium azt állítja róla, hogy felettebb érzékeny a szaglása. Ha megérzi a nőstény illatát, átugrik a kerítésen, átbújik a falak alatt, mindenre képes, hogy céljához érkezzon. Ellenben nem a kutya szokott módján szaporodik, hanem a szaporodás sajátos formáját választja, tudniillik a halálával él túl. Különleges halálmodot választ, amelyen még nem volt, így az emlékekben sokáig fennmarad. (Hasonló a függőágyra alakuló borz esete is, amely szintűgy mesebeli halálával arat győzelmet a felejtés fölött.)

Dorombolásával bárkit könnyen megtéveszt, bárki gyanúját elaltatja, mindazonáltal nincs gonoszság, színlelés benne.

A Bestiárium ugyan nem említi, de a falusi népség évszázadokon át emlékezett a doromboló kan kutyákra, amelyek a falusi macskákkal akartak párosodni, végül vonyító elkeseredésükben hagyták, hogy a feldühödött kandúrok megpocsékolják őket.

Lutra prof szerint mégiscsak vannak állatok a Hójaréten is, ugyanis a Főtitkár elvtárs prof a felesége profot Kuttyuskámnak becézi.

– Ha a szó aszterionját visszaküldenéd, át a Léthe vizén, nyomban szétporladna – jegyzi meg Csordás prof, a logika aszterionja.

– Ha egy bolond mondjuk szekrényfióknak képzelet magát, halála után a lelke nem veszi fel a szekrényfiók aszterionját – bólogat Basinius prof.

Márton prof a reductio ad absurdum módszerével hasonló megállapításhoz lyukad ki: a Suvécz király, akit István keresztelt Suvécz királynak, valójában azonban saját hímtagja volt, a Hójaréten semmiképpen nem léphet színre igazi Suvécz király profként. De óriás hímtag profként sem feszíthet.

– A szavak a lélek bogáncsai – próbál egyszerően fogalmazni Selyem prof. Válaszképp Csordás prof látványosan elhúzza a száját.

Jól mondja a Bestiárium: „Ha a Halottak Könyvét a halottak szavaival írták volna, senki nem értené. Így viszont egyetlen mondata sem igaz.”

ÉGI LEPKE

A Tejút a potroha, tizenegy fényes csillag az egyik szárnya, ugyanannyi a másik. Lassan, egészen lassan lengeti őket, azzal a lassúsággal, amivel az idő koptatja a világ tengelyét. Ezüstpor pereg szárnyairól, csápjait a végtelenbe döfi. A százados remeték lakta moldvai hegyek tetejéről látható a legjobban, sőt, amikor ritka alkalmakkor megszólal, hallható is. Mert ez a lepke énekelni képes, akárcsak az alatt lakó moldvai halálfejes pillangó.

A Bestiárium szerint a szerzetesek keresztelőmedencéjében valószínűleg az égi lepke vére rejlik. Ez a vér soha nem alvad meg, sem a medencében, sem másutt.

A Hójarétre egyetlen százados szerzetes sem érkezik, vagyis igaz lehet, amit a Bestiárium állít róluk, hogy örök életűek. Nem tiltakozhatnak tehát az ellen, hogy századosnak nevezik őket, ellenben nem tévesztendő össze az obsitos szerzetesekkel, a katonai rendfokozatok századosaival, őrnagyjaival, ezredeseivel és tábornokaival. A Bestiárium úgy tudja, hogy amíg az égi lepke ezüstporából sütik böjti pogácsáikat, addig fullánkjával nem vehet rajtuk halált az idő.

– Az öröm tartja őket életben – mondja tájékozottan Selyem prof.

– És minek örülnek úgy? – kérdezi Nakszosz hercege.

– Annak, hogy isten megteremtette a halált – feleli Selyem prof.

Az égi lepkéről úgy tartják, hogy másfelé is előfordul, ám egyedül az északon élő énekel. A délinek nem ennyire vaskos és ragyogó a potroha, a szárnyai is más alakúak. Egyiptomban egyszerre két égi lepke látható a csillagos égen. Az egyiket Benunak nevezik, és esőt fakaszt, a másikat Nennunak, és szárazságot okoz. Állandóan harcolnak egymással, hol ez, hol az győzedelmeskedik.

Selyem prof szerint az égi lepke fagyos levegőt suhint maga köré, ezért képtelenek közelébe férkőzni a lelkek. A mennyország őrének is nevezik.

EMBERARCÚ PAPANAGY

Az emberarcút vagy más néven emberfejűt egy időben rengetegen meglátogatták. Boldizsár gróf, akit a Bestiárium Balthazárként is emleget, vásárfiaként hordozta egyik városból a másikba, és kisebb-nagyobb pénzüsszegekért bárkinek jövedőt mondatott vele. Amiből az is kiviláglik, hogy Erdélyben olykor a grófok is alantas házalásból voltak kénytelenek megélni. Ismeretes két ha-

sonló rangú főúr örökségi lajstroma: míg a magyarországi gróf vagyontárgyai 124 oldalra rúgtak, addig az erdélyi gróf vagyona csak négyoldalt nyit tett ki.

Mivel az emberfejt sokan látták, részletes leírását adja a Bestiárium is. Kétarasznyi madár, nem csőrrel, hanem szájjal evett, amelyben valódi emberfogak fehérlettek, már amennyire fehérlettek, ugyanis közszájon forgott a mondás az emberarcú áporodott leheletéről. Meglehetősen jó memóriával rendelkezett, hosszú passzusokat volt képes felmondani a Bibliából, amiért igen csak irigyelték a papok. Csiga-Zsigának is megjósolja a halálát, ám mivel az emberfejű a fejedelmet Dávid Ferencre, az unitusok apostolára emlékeztette, nem hitt neki, sőt, keresztet vetve rá, megátkozta. De lehet, az ellenszenvét nem a hasonlóság keltette fel, hanem hogy miközben az emberfejű szónokolt, a baromfiudvaron hordoztatta körül magát a kakas hátán (imádta a baromfiudvart). Csiga-Zsiga Kátai Mihályt Kátai Pálnak hallja, halottas ágyán ezt a nevet adja tovább bosszúszomjas híveinek, ezért a felbőszült urak Pált ölik meg, nem Mihályt. Mondhatni hasonló tévhit menti meg Boldizsár grófot a Balthazarra vadászó új fejedelem darabontjaitól.

Hogy mégiscsak állat, nem ember, az is bizonyítja, hogy a Hójaréten nem bukkan fel, hiába keresik. Márpedig, ha akármilyen csekély mértékben is ember lett volna, a túlvilági réten volna a helye.

Másik bizonyítéka állati mivoltának, hogy Basinius prof szerint mindig igazat mondott, márpedig ember ilyesmire nem képes.

Kucsuk prof szerint az emberfejű ezer évig is él.

Márton prof azonban megemlíti, hogy ha így volna, már akkor is kihalt volna, ugyanis a VII. századi Kígyók öröme című tándrámban is emlegetik.

Kucsuk prof, a halálnemek szakembere azzal vág vissza, hogy fent nevezett emberfejű annyi tyúkot meghágott, hogy talán sikerült egy hozzá hasonló fattyat nemzenie. Ugyanígy, visszamenőleg is találni fogunk egy magját továbbörökítő ősapát.

– Az efféle hibridek nem szaporodnak – szólal meg Basinius prof.

Selyem prof igazat ad Kucsuk profnak, bár ki nem állhatja:

– A Bestiárium csak azért nem írja le az emberfejű utódnemzésének módozatát, mivel olyanképp

szaporodik, hogy attól még a Bestiárium is elszégyellné magát, jóllehet nem mondható szégyenlősnek.

„Olyan leleményes módon szaporodik, hogy annak elképzelése is gyönyörűséggel jár.” Akár a Hójaréti Nemzéses Szaporodás Pártja is címerálatává tehetné. Mert mondani sem kell, a Komp Pártból kivált radikális különítmény létrehozta a maga pártját, a fenti néven. A Párt egyik képviselője meghallja Selyem prof kijelentését, és továbbadja pártbeli elvtársainak. Azok közül nem kevesen arra is képesek volnának, hogy Selyem profot kínvallatásra fogják, és kicsikarják belőle az emberarcú utódnemzésének arcpirító fortélyait.

¹ A *Bestiárium Transylvaniæ Elő Könyve* 1997-ben jelent meg. Az *ég madarainak* leírását tartalmazza. A könyv történetei a százötven évig fennálló Erdélyi Fejedelemség történetei. Hat évvel később, 2003-ban jött ki a *Második és Harmadik Könyv, A tűz és a víz állatairól*, az 1560-as illetve az 1970-es évek történeteivel. Ugyancsak rá hat évre került volna az olvasók elé a *Negyedik Könyv, A föld állatairól*, benne az 1989-es forradalmi év eseményeivel. Ellenben a számok könnyen elcsúsznak, és ha már csúsznak, akkor kiszámíthatatlan, mennyit, így a tervezett kötet csak két évvel később jelent meg. Kéziratban azonban, bár szűk körben, olvasható volt.

Tudjuk, a bestiáriumok időszámításunk elején keletkeztek, a kereszténység első évszázadaiban, jóllehet a középkorban virágoztak igazán. A középkori bestiáriumok a szavahihe-tőség érdekében az ókoriakra hivatkoznak, miközben már az ókoriak is folyton az előtűnik járókat idézgetik. Mit tartalmaztak ezek a régi bestiáriumok? Mind a négy elem: a levegő, a víz, a föld és a tűz lélektelen, vagyis állati lényeit vették számba. Az állatokat emberi jellemvonásokkal ruházták fel, pontosabban egyetlen, egyszerű és egyértelmű tulajdonsággal (ravasz, hűséges, gonosz, falánk, csapodár, szorgalmas, csökönyös, kitartó, igénytelen, okos, önfeláldozó stb.), majd beépítették egy nevelő szándékú példabeszédbe („a Gonosz is úgy viselkedik, mint a vértől megrésze-gedő görény...”). És hogy minden egészen hihető legyen, arra az ősi könyvre utaltak, amely mindannyiuk elődjeként először pillantott a lélektelen lények világára, meglátva a torzítatlan, el nem rejtett igazságot: az első bestiáriumra. Amikor megcáfolhatatlan évrre volt szükségük, azt mondták: „a Bestiárium szerint”, „a Bestiárium úgy mondja”, „jól írja a Bestiárium”. Mintha a Bestiárium nem könyv, hanem bölcs, nagy tekintélyű író lett volna. Ezt a Bestiáriumot természetesen soha senki nem látta. Én ezekhez a régi bestiárium-szerzőkhöz képest részben hasonlóképpen, részben fordítva jártam el. Megírtam a négy elem bestiáriumát, majd ezekből rekonstruáltam azt az enciklopédiát, amelyre az elődök példája szerint könyveimnek hivatkozniuk kellett volna. Vagyis az irány megfordult: a hivatkozott hivatkozik a hivatkozókra. Így született egy könyv, amely soha nem íródott könyvnek.